

เกี่ยวกับ

วิวัฒนาการและข้อพิจารณาบางประการ กฎหมายความรับผิดชอบความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ จงวิจิต*

Abstract

Manufacturing at present uses sophisticated technology to create mass production. As a result, consumers are unable to inspect product quality thoroughly to discover whether these products are defective or not. Defective products, when used by consumers, may cause harm to the life, body, health, emotion or property of the consumers or other persons. It is very complicated, however, to bring an action for compensation, since all of the facts regarding such products are in the possession of manufacturers and distributors. For this reason, Product Liability Law is promulgated to tackle this specific issue.

The establishment of the European Union led to the creation of laws certifying the fundamental rights of consumers, especially rights to support health and safety. In particular, Product Liability Law, EC Directive 85/374, was promulgated in 1985. According to this law, a rule was established specifying that manufacturers must be held responsible for all damages that result from defective products, regardless of the consumers' intentional actions. This concept derives from the "Strict Liability" principle. EC Directive 85/374 also provides definitions for key words such as "product", "manufacture", "injured person", "damage", "defective product", "entrepreneur", and so on.

บทคัดย่อ

การผลิตสินค้าในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีที่สลับซับซ้อน เนื่องจากการผลิตสินค้าจำนวนมาก ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบสินค้าได้อย่างเต็มที่ว่าสินค้านั้น

*น.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) (รามคำแหง), น.บ.ท., น.ม. (จุฬาฯ) หัวหน้าภาควิชากฎหมายแพ่งคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปลอดภัยหรือไม่ หรือการตรวจสอบกระทำได้อีก เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับสินค้า อยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิตหรือ ผู้จำหน่ายฝ่ายเดียว ดังนั้น เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่เรียกว่า Product Liability Law

การที่ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป รวมตัวกันเป็นตลาดร่วมยุโรป ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะให้มีกฎหมายรองรับสิทธิพื้นฐานของผู้บริโภคที่จะต้องได้รับความคุ้มครองในสุขภาพและความปลอดภัย ดังนั้น ในปีค.ศ. 1985 จึงได้มีการประกาศใช้กฎหมาย Product Liability Law ที่เรียกว่า EC Directive 85/374 EED โดยมีหลักเกณฑ์ให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าโดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ อันเป็นการนำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้ นอกจากนั้นยังวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำนิยาม เช่นคำว่า สินค้า คำว่า ผลิตคำว่า ผู้เสียหายคำว่าความเสียหายคำว่า สินค้าไม่ปลอดภัยคำว่า ผู้ประกอบการ ดังนี้ เป็นต้น

ข้อความเบื้องต้น

โดยที่สินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตในประเทศหรือนำเข้ามีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับการที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยกระทำได้อีกเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามกฎหมายทั่วไป เพราะยังไม่มียกกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าโดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม¹

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เมื่อพิจารณาจากเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อาจสรุปได้ดังนี้

¹หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.

- (1) การที่ผู้บริโภคจะตรวจสอบสินค้ากระทำได้อย่างไร
- (2) ผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตราย
- (3) การฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก
- (4) ไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง
- (5) การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม

(1) การที่ผู้บริโภคจะตรวจสอบสินค้ากระทำได้อย่างไร

การผลิตสินค้าในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนเนื่องจากการผลิตสินค้าจำนวนมาก (mass manufacture) ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบสินค้าได้อย่างเต็มที่ว่าสินค้านั้นปลอดภัยหรือไม่ หรือการตรวจสอบกระทำได้อย่างไร ผู้บริโภคจึงอยู่ในฐานะเสียเปรียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิตอยู่ในความรับผิดชอบรู้เห็นของฝ่ายผู้ผลิตเท่านั้น² อีกประการหนึ่งกรณีการจำหน่ายสินค้าหลายทอดที่เรียกว่าระบบค้าปลีก ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการตรวจสอบว่าสินค้านั้นปลอดภัยหรือไม่

(2) ผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตราย

ในบางกรณีเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้ ส่งผลให้ผู้บริโภคต้องประสบกับความเสียหายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่น มีข้อน่าสังเกตว่าผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ³ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นผู้ใช้หรือบริโภคสินค้านั้นหรือไม่ก็ตาม กล่าวอีกนัยหนึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจมิใช่ผู้ที่ซื้อหรือใช้สินค้านั้นก็ได้ นอกจากนี้กฎหมายยังให้ความคุ้มครองต่อความเสียหายทางจิตใจอีกด้วย

(3) การฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก

การที่ผู้บริโภคจะดำเนินคดีเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ผลิตและจำหน่ายได้นั้น จะต้องนำสืบให้เห็นว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งในบางกรณีเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เนื่องจากข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับสินค้าอยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายฝ่ายเดียว ดังนั้นเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่เรียกว่า

²รศ.สุชม ศุภนิธย์, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), หน้า 10.

³ดร.นันทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, “ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551,” วารสารกฎหมายใหม่ 6, 103 (มกราคม 2552): 8.

Product Liability Law โดยนำหลักความรับผิดที่เรียกว่า Strict Liability มาใช้ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่ต้องนำสืบความจงใจหรือประมาทเลินเล่อแต่ผู้บริโภคมีหน้าที่นำสืบเพียงว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้สินค้า

(4) ไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง

เดิมไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง กฎหมายที่มีอยู่ก็มีแต่เฉพาะพระราชบัญญัติที่กำหนดถึงความรับผิดในทางอาญาของผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าในบางประเภท เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2552 และพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ซึ่งกำหนดถึงหลักเกณฑ์การขอใบอนุญาตผลิตหรือจำหน่ายอาหารหรือยาว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ต้องมีคุณสมบัติอย่างไร หากฝ่าฝืนจะต้องรับโทษในทางอาญาคือจำคุกหรือปรับ พระราชบัญญัติวัตถุพิษ พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 ก็เช่นกัน กล่าวถึงแต่เรื่องการขอใบอนุญาต ผลิต จำหน่าย หรือนำเข้า ว่ามีหลักเกณฑ์และวิธีการ เช่นไรบ้าง หากฝ่าฝืนต้องรับโทษทางอาญา สำหรับสินค้าอุตสาหกรรมก็มีพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 กำหนดถึงความรับผิดในทางอาญาของผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ไว้ หากฝ่าฝืนต้องรับผิดในทางอาญา แต่พระราชบัญญัติเหล่านี้มิได้บัญญัติถึงความรับผิดในทางแพ่ง หากสินค้าเหล่านั้นก่อให้เกิดความเสียหาย แต่อย่างใดเลย⁴

(5) การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม

ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น กล่าวคือผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและตนได้ใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้นถูกต้องแล้วแต่ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการใด กรณีดังกล่าวย่อมทำให้ผู้ได้รับความเสียหายมีโอกาสมากขึ้นในการที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่ เป็นธรรม

วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เดิมแนวความคิดในทางเศรษฐกิจแบบเสรีเห็นว่า รัฐไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการค้า โดยถือกันว่ารัฐควรมีหน้าที่ในด้านการต่างประเทศและรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนเท่านั้น การประกอบธุรกิจการค้าควรเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนถือว่าประชาชนทุกคนมีอิสระที่จะทำ

⁴สุรศักดิ์ ต้นไธสงประเสริฐ, “สิทธิของบุคคลภายนอกในการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องโดยที่ตนเองไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้านั้น,” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), หน้า 22.

สัญญากันอย่างใดก็ได้ (Freedom of contract) ซึ่งเมื่อตกลงกันเช่นใดแล้วก็ต้องบังคับกันเช่นนั้น โดยเคร่งครัด ดังนั้นในการซื้อขายสินค้าถ้ามีข้อบกพร่องในสินค้าอย่างไร ก็เป็นเรื่องที่ผู้ซื้อเองจะต้อง รับผิดชอบในความเสียหายนั้น เนื่องจากตนเป็นผู้เลือกซื้อสินค้าประเภทนั้นเอง หลักนี้เรียกว่า “หลัก ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat emptor) ซึ่งเป็นหลักการที่เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ระบบการผลิตในสมัย ดั้งเดิมให้เป็นไปโดยราบรื่น เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถดำรงอยู่ได้ โดยไม่ถูกผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ฟ้องร้องโดยง่าย ซึ่งถ้าพิจารณาในแง่ของความเป็นธรรมแล้ว ก็ยุติธรรมดีสำหรับสมัยนั้น เพราะ สินค้าที่ซื้อขายแต่ละชิ้นยังเป็นสินค้าที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก และการค้ายังเป็นแบบการขายโดยตรง ที่ผู้ผลิตเมื่อผลิตแล้วนำมาขายให้แก่ผู้ซื้อด้วยตนเอง การที่ผู้ซื้อจะทำการตรวจสอบสินค้าก่อนซื้อจึงทำ ได้ง่าย⁵

แต่เมื่อมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตได้ทำให้สินค้าที่ผลิตขึ้นแต่ละชิ้น มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นจนกระทั่งประชาชนทั่ว ๆ ไปไม่สามารถตรวจตราพบเห็นความชำรุดบกพร่อง ได้โดยง่าย ทั้งระบบการตลาดก็เปลี่ยนไป มีคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่หลายทอด ผู้บริโภคไม่มีโอกาส ตรวจสอบระดับตระวังก่อนการซื้อได้ ทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ใน ฐานะที่ทราบภาวะตลาดและความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ได้ อย่างถูกต้อง หลักผู้ซื้อต้องระวังไม่สามารถช่วยให้ผู้ซื้อป้องกันตนเองให้พ้นจากความเสียหายใน การบริโภคได้ จำเป็นที่รัฐต้องยื่นมือเข้ามาคุ้มครองผู้บริโภค โดยการสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อควบคุมมิให้ผู้ประกอบการเอาเปรียบผู้บริโภค เช่น กฎเกณฑ์เกี่ยวกับคุณภาพ ราคา ฉลากหรือ โฆษณา ทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเปลี่ยนไปเป็น “หลักผู้ขายต้องระวัง” (Caveat venditor) คือผู้ขายมีหน้าที่ต้องระวังเช่นวิญญูชนธรรมดาคือ ของที่ขายไปนั้นจะไม่เป็น อันตรายแก่ผู้ซื้อ หน้าที่ของผู้ขายก็เช่นเดียวกับแพทย์ผู้รักษาคนไข้ หรือผู้รับจ้างอื่น ๆ⁶

(1) กฎหมายความรับผิดชอบเกิดจากสินค้า (Product Liability) ของประเทศอังกฤษ คดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบเกิดจากสินค้า (Products Liability) คดีแรกที่สำคัญและ เป็นที่รู้จักของนักกฎหมายเกิดขึ้นที่ประเทศอังกฤษคดีดังกล่าวคือ

คดี Winterbottom V. Wright (1842) ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยขายรถม้าให้ แก่กรมไปรษณีย์ กรมไปรษณีย์นำรถม้าม้าดังกล่าวไปใช้ในการขนส่งจดหมายและพัสดุภัณฑ์ วันเกิด เหตุ นาย ก. เป็นเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ได้ขับขี่รถม้าเพื่อส่งจดหมาย ปรากฏว่ารถม้าเกิดพลิกคว่ำ เนื่องจากเพลารถชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้นาย ก. ได้รับบาดเจ็บสาหัส นาย ก. จึงฟ้องจำเลยเรียกค่าเสียหาย

⁵ สุรศักดิ์ ต้นไธสงประเสริฐ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

ศาลอังกฤษพิพากษายกฟ้องโดยให้เหตุผลว่า นาย ก. กับจำเลยไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน (Privity of contract)⁷

ต่อมาในปีค.ศ. 1916 ได้มีคดีเกิดขึ้นที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นคดีบรรทัดฐานที่ศาลวินิจฉัยให้ผู้ผลิตสินค้ารับผิดชอบแม้จะไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้เสียหายก็ตามคดีดังกล่าวก็คือ

คดี Mac Pherson V. Buick Motor Co. (1916) ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยเป็นผู้ผลิตรถยนต์ ได้จำหน่ายรถยนต์ให้แก่พ่อค้าปลีก (dealer) และพ่อค้าปลีกได้จำหน่ายรถยนต์ให้แก่ นาย ก. วันเกิดเหตุ นาย ก. ขับรถยนต์คันดังกล่าวพลิกคว่ำเป็นเหตุให้นาย ก. ได้รับบาดเจ็บ ข้อเท็จจริงได้ความว่าการที่รถพลิกคว่ำเกิดจากล้อชำรุดบกพร่อง

ศาลนิวยอร์กวินิจฉัยว่า จำเลยต้องรับผิดชอบแม้ว่านาย ก. ไม่ได้มีนิติสัมพันธ์กับจำเลยก็ตาม เพราะว่าสิทธิในการเรียกร้องเยียวยาความเสียหายของนาย ก. เกิดขึ้นตามกฎหมายละเมิดที่กำหนดขึ้นโดยศาล มิได้เกิดขึ้นจากสัญญา⁸

ในปี ค.ศ. 1932 ศาลสูงของอังกฤษได้นำหลักจากคดีดังกล่าวมาวินิจฉัยวางหลักทั่วไปในการดำเนินคดีละเมิดอันมีความเสียหายมาจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องตามกฎหมายอังกฤษคดีดังกล่าวคือ

คดี Donoghue V. Stevenson (1932) ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตเบียร์ นายแดงได้ซื้อเบียร์ที่ร้านค้าแห่งหนึ่ง เมื่อนายแดงซื้อมาแล้วได้แบ่งให้นาย ก. ซึ่งเป็นเพื่อนดื่ม ขณะที่นาย ก. กำลังดื่ม ปรากฏว่าเจอตัวทากซึ่งตายแล้วอยู่ในขวด ต่อมานาย ก. เกิดการอักเสบที่กระเพาะอาหารอันเนื่องจากการดื่มเบียร์

ศาลสูงของอังกฤษตัดสินว่า กรณีนี้จำเลยต้องรับผิดชอบ แม้ นาย ก. ไม่มีนิติสัมพันธ์กับจำเลย ก็ตาม⁹ คดีนี้ Lord Atkin ได้วางหลักไว้ว่า “ผู้ผลิตสินค้ามีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังต่อผู้บริโภคโดยไม่คำนึงว่าเป็นสินค้าที่มีอันตรายในตัวเองหรือไม่”

ในปี ค.ศ. 1978 อังกฤษได้ออกกฎหมายพิเศษที่เรียกว่า The Consumer Protection Act 1987 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าซึ่งไม่ได้อยู่บนพื้นฐานเรื่องความผิด กล่าวคือ หากสินค้ามีความชำรุดบกพร่องจนก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องพิจารณาถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต¹⁰

(2) กฎหมายความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้า (Product Liability) ของสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกาคดีเกี่ยวกับ Product Liability คดีแรกที่ศาลนครนิวยอร์กวินิจฉัยให้ผู้ผลิตสินค้า รับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่เป็นอันตรายโดยสภาพคดีดังกล่าวคือ

⁷William Kimble and Robert O. Leshner, **Products Liability** (St Paul, Minn: West Publishing Co., 1979), p. 4.

⁸M. Stuart Madden, **Products Liability** (St. Paul, Minn: West Publishing Co., 1988), pp. 12-13.

⁹Alistair M. Clark, **Products Liability** (London: Sweet and Maxwell, 1989), p. 6.

¹⁰Ibid., p. 21.

คดี Thomas V. Winchester (1852) ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตยา ปรากฏว่ามีการปิดสลากยาผิดพลาด กล่าวคือ ยาดังกล่าวเป็นยาอันตรายแต่มีการปิดสลากยาว่ายาไม่อันตราย จากนั้นจำเลยก็ส่งยาไปขายตามร้านที่เป็นตัวแทนจำหน่าย นาย ก. ได้ซื้อยาจากร้านไปใช้แล้วเกิดอันตราย นาย ก. จึงฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบ

ศาลนครนิวยอร์กวินิจฉัยว่า จำเลยต้องรับผิดชอบ แม้นาย ก. ไม่มีนิติสัมพันธ์กับจำเลยด้วยเหตุผลที่ว่ายาพิษเป็นสิ่งที่เกิดอันตรายได้โดยสภาพ ผู้ผลิตมีหน้าที่ต่อผู้ใช้ที่จะต้องผลิตสินค้าด้วยความระมัดระวัง¹¹

มีข้อสังเกตว่าคดี Thomas V. Winchester (1852) เป็นการวินิจฉัยเกี่ยวกับสินค้าที่เป็นอันตรายโดยสภาพ หรือมีแนวโน้มจะก่อให้เกิดอันตราย (imminently dangerous) เช่น ยา แต่ถ้าหากสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น รถยนต์ เมื่อรถยนต์มีความชำรุดบกพร่องแล้ว ก่อให้เกิดความเสียหาย กรณีนี้ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ เมื่อปรากฏว่าผู้เสียหายกับผู้ผลิตไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ในเรื่องนี้ศาลนครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ได้ตัดสินไว้ในคดี Mac Pherson V. Buick Motor Co. (1916) ดังนี้

คดี Mac Pherson V. Buick Motor Co. (1916) ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยเป็นผู้ผลิตรถยนต์ได้จำหน่ายรถยนต์ให้แก่พ่อค้าปลีก (dealer) และพ่อค้าปลีกได้จำหน่ายรถยนต์ให้แก่ นาย ก. วันเกิดเหตุ นาย ก. ขับรถยนต์คันดังกล่าวพลิกคว่ำ เป็นเหตุให้นาย ก. ได้รับบาดเจ็บ ข้อเท็จจริงได้ความว่า การที่รถพลิกคว่ำเกิดจากล้อชำรุดบกพร่อง

ศาลนครนิวยอร์กวินิจฉัยว่า จำเลยต้องรับผิดชอบ แม้นาย ก. ไม่ได้มีนิติสัมพันธ์กับจำเลยก็ตาม เพราะว่าสิทธิในการเรียกร้องเยียวยาความเสียหายของนาย ก. เกิดขึ้นตามกฎหมายละเมิดที่กำหนดขึ้นโดยศาล มิได้เกิดจากสัญญา¹²

ในปี ค.ศ. 1963 ศาลสูงแคลิฟอร์เนียได้วินิจฉัยคดีที่ถือว่าเป็นการวางหลักทฤษฎีความรับผิดชอบเด็ดขาดเกี่ยวกับสินค้าคดีดังกล่าวคือ

คดี Greenman V. Yuba Power Products Inc. (1963) ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยเป็นผู้ผลิตเครื่องมือสำหรับช่างไม้ นาย ก. กับนาง ข. เป็นสามีภริยากัน นาง ข. ได้ซื้อเครื่องมือจากพ่อค้าปลีก (retailer) เพื่อให้นาย ก. สำหรับไว้ใช้งาน ปรากฏว่าขณะที่นาย ก. ใช้งานอยู่นั้น ไม้ปลิวจากเครื่องกระทบหน้าผากนาย ก. ได้รับบาดเจ็บ นาย ก. ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตและพ่อค้าปลีก

ศาลสูงแคลิฟอร์เนียวินิจฉัยว่า จำเลยต้องรับผิดชอบโดยให้เหตุผลว่า เมื่อจำเลยนำสินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาดและสินค้าก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล จำเลยจึงต้องรับผิดชอบภายใต้กฎหมายความรับผิดชอบเด็ดขาดในทางละเมิด¹³

¹¹M' Stuart Madden, *Products Liability*, p. 8.

¹²M' Stuart Madden, *Products Liability*, pp. 12-13.

¹³David A. Fischer, *Products Liability* (St. Paul, Minn: West Group, 2002), p. 48.

หลังจากศาลสูงแคลิฟอร์เนียได้วินิจฉัยในคดี Greenman V. Yuba Power Products Inc. (1963) ซึ่งศาลสูงได้วางหลักคำพิพากษาให้ผู้ผลิตอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องแล้ว ต่อมาในปีค.ศ. 1965 สถาบันกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (The American Law Institute) ได้บัญญัติรับรอง (embrace) กฎเกณฑ์ความรับผิดชอบไว้ ใน The Restatement (Second) of Torts ในมาตรา 402 A ซึ่งมีสาระสำคัญว่า

- (1) ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบจะต้องเป็นผู้เกี่ยวข้องในการธุรกิจของสินค้านั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตหรือผู้ขาย
- (2) สินค้านั้นเป็นที่คาดหมายได้ว่าจะไปถึงผู้ใช้หรือผู้บริโภคโดยปราศจากการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในสภาพของสินค้าซึ่งขายนั้น
- (3) ความเสียหายจากสินค้านั้นเป็นความเสียหายที่วิญญูชนคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้น
- (4) ความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น¹⁴

(3) กฎหมายความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้า (Products Liability) ของเยอรมัน

ในเยอรมันคดีเกี่ยวกับ Products Liability ที่สำคัญที่ศาลเยอรมันวินิจฉัยให้ผู้ผลิตสินค้ารับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าคดียังกล่าวคือ

คดีโรคระบาดไก่ที่เรียกว่า “Huehnerpestimpfungsfall” (1968) ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยเป็นผู้ผลิตวัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่ นาย ก. นำวัคซีนมาฉีดให้ไก่ ปรากฏว่าไก่ของนาย ก. ถึงแก่ความตาย จำนวน 4,000 ตัว นาย ก. จึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลย

ศาลสูงเยอรมันวินิจฉัยว่า จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ นาย ก. โดยให้เหตุผลว่า เมื่อวัคซีนนั้นชำรุดบกพร่องก่อนนำออกจำหน่าย และความชำรุดบกพร่องนั้นก่อให้เกิดความเสียหายจำเลยจึงต้องรับผิดชอบ¹⁵

ในปี ค.ศ. 1990 ประเทศเยอรมันได้ออกกฎหมาย Law on Product Liability 1990 เพื่อเป็นการรองรับ EC Directive 85/374/EEC ตามพันธกรณีของเยอรมันที่มีต่อสหภาพยุโรป¹⁶

(4) กฎหมายความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้า (Products Liability) ของประเทศฝรั่งเศส

ความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้าของประเทศฝรั่งเศสอาศัยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1382, 1383, 1384 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักความรับผิดชอบ (Strict Liability) มาใช้ กล่าวคือ ผู้ผลิตสินค้าจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสินค้า

¹⁴David A. Fischer, Products Liability, p. 54.

¹⁵B.S. Markesinis, A Comparative Introduction to The German Law of Torts (Oxford: Clarendon Press, 1997), p. 493.

¹⁶ดร.อนันต์ จันทโรภากร, กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย (กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2545), หน้า 46.

ของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ส่วนผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ว่าได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้านั้น¹⁷

คดีสำคัญคดีหนึ่งที่ศาลสูงฝรั่งเศสตัดสินเมื่อวันที่ 17 มกราคม ค.ศ. 1995 ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยเป็นผู้ผลิตของเล่นห่วงพลาสติก (Plastic hoop) วันเกิดเหตุขณะที่เด็กหญิง ก. นำห่วงพลาสติกมาเล่นที่สนามหญ้าของโรงเรียน ปรากฏว่าเด็กหญิง ก. ได้รับบาดเจ็บที่ตาอันเนื่องมาจากห่วงพลาสติกชำรุดบกพร่อง ศาลสูงฝรั่งเศสตัดสินว่า จำเลยผู้ผลิตต้องรับผิดชอบแม้ว่าเด็กหญิง ก. ไม่มีนิติสัมพันธ์กับจำเลยก็ตาม¹⁸

(5) กฎหมายความรับผิดอันเกิดจากสินค้า (Products Liability) ของประเทศญี่ปุ่น

ในปี ค.ศ. 1994 ญี่ปุ่นได้ตรากฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (The Product Liability Law 1994) โดยมีหลักการว่า เมื่อผลิตภัณฑ์ก่อให้เกิดความเสียหาย ผู้ผลิตย่อมต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้โดยไม่คำนึงถึงการพิจารณาหลักเกณฑ์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องใช้ความระมัดระวังมิให้ผลิตภัณฑ์ของตนเป็นเหตุให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายหรือเสียหายและหากเมื่อมีความเสียหายจากการบริโภคขึ้นผู้ผลิตมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบโดยที่ผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องรับภาระหน้าที่ในการพิสูจน์ความรับผิดของผู้ผลิต หากแต่ผู้ผลิตเองกลับต้องมีการหน้าที่ในการพิสูจน์ให้ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมิได้เกิดจากผลิตภัณฑ์ของตน¹⁹

(6) กฎหมายความรับผิดอันเกิดจากสินค้า (Products Liability) ของประเทศสหภาพยุโรป

การที่ประเทศต่างในประเทศยุโรปรวมตัวกันเป็นตลาดร่วมยุโรปทำให้เกิดความจำเป็นที่จะให้มีกฎหมายรองรับสิทธิพื้นฐานของผู้บริโภคที่จะต้องได้รับความคุ้มครองในสุขภาพและความปลอดภัย ดังนั้นในปี ค.ศ. 1985 จึงได้มีการประกาศใช้กฎหมาย Product Liability ที่เรียกว่า EC Directive 85/374 EEC โดยมีหลักเกณฑ์ให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าโดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ อันเป็นการนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้²⁰ นอกจากนั้นยังวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำนิยาม เช่น สินค้า หมายความว่า

¹⁷P. Minor, "Consumer Protection in French Law : General Principles and Recent Development," *The International and Comparative Law Quarterly* Volume 33 Part 1 January 1984, pp. 108-133.

¹⁸Simon Taylor, "The Harmonisation of European Product Liability Rules : French and English Law," *The International and Comparative Law Quarterly* Volume 48 Part 2 April 1999, p. 427.

¹⁹ดร.สุณีย์ มัลลิกะมาสย์, "กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น," *บทบัญญัติ* 53, 1 (มีนาคม 2540): 23.

²⁰Jane Stapleton, "Products Liability Reform Real or Illusory?," *Oxford Journal of Legal Study* Volume 6 Number 3 Winter 1986, pp. 392-393.

เฉพาะสังหาริมทรัพย์ ผู้ผลิต หมายถึงผู้นำเข้าซึ่งสินค้าด้วยความเสียหายอาจจะเป็นความเสียหายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินก็ได้ ส่วนอายุความมีกำหนดเวลา 3 ปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือภายใน 10 ปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น²¹

ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับคำนิยาม

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยามไว้ 10 ประการดังต่อไปนี้

(1) คำนิยามคำว่า “สินค้า”

คำว่า “สินค้า” หมายความว่า สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายรวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

จากคำนิยามดังกล่าว สินค้าแบ่งออกเป็น

- (1) สังหาริมทรัพย์ทุกชนิด
- (2) ผลิตผลเกษตรกรรม
- (3) กระแสไฟฟ้า

คำว่า “สังหาริมทรัพย์” หมายถึงทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ เช่น โทรศัพท์ พัดลม ตู้เย็น แอร์ รถยนต์รถจักรยานยนต์ ยา เครื่องดื่ม เป็นต้น

มีปัญหาว่าคิด สมมติว่า จำเลยเป็นคนมีฝีมือในการประดิษฐ์เก้าอี้ไม้สำหรับนั่งเล่นเป็นงานอดิเรก จำเลยได้ประดิษฐ์เก้าอี้ขึ้นมา 2 ตัว ปรากฏว่านาย ก. สนใจจึงสั่งซื้อจากจำเลย วันเกิดเหตุขณะที่นาย ก. กำลังนั่งเล่นบนเก้าอี้ ขาเก้าอี้หลุดเนื่องจากชำรุดบกพร่อง เป็นเหตุให้นาย ก. เสียหลักตกจากเก้าอี้ได้รับบาดเจ็บ ดังนี้ จำเลยจะต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หรือไม่ ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่าการที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบจะต้องปรากฏว่าความเสียหายเกิดจากสินค้า ดังนั้นประเด็นที่จะต้องพิจารณาก็คือ เก้าอี้ไม้ที่จำเลยประดิษฐ์ขึ้นมาจะถือว่าเป็น “สินค้า” ตามความในมาตรา 4 หรือไม่ นักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่าคำว่า “สินค้า” ตามความในมาตรา 4 น่าจะหมายถึงสินค้าที่ผลิตขึ้นโดยผ่านกระบวนการอุตสาหกรรมและผลิตเป็นจำนวนมาก (mass production)²² เมื่อพิจารณาจากเหตุผลดังกล่าวเก้าอี้ไม้ที่จำเลยผลิตขึ้นมาเป็นงานอดิเรกจึงไม่ถือว่าเป็นสินค้าเมื่อไม่ถือว่าเป็นสินค้า จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ ตาม พ.ร.บ.ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่จำเลยอาจต้องรับผิดชอบตามมาตรา 420 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

²¹Otto baron van Wessender van Catwijck, “Products Liability in Europe,” *American Jouner of Comparative Law* Volume 34 Number 4 fall 1986, p. 795.

²²ดร.นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, “ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551,” หน้า 10.

มีปัญหาต่อไปว่า จำเลยขายบ้านให้นาย ก. ในราคา 1 ล้านบาท วันเกิดเหตุบ้านพังลงมาทับนาย ก. ได้รับความเสียหาย จำเลยจะต้องรับผิดชอบตาม พ.ร.บ.ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หรือไม่ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่าเป็นอสังหาริมทรัพย์ จึงไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามความในมาตรา 4 จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

มีข้อสงสัยเกิดว่าถึงแม้เครื่องมือแพทย์จะมีกฎหมายไว้กรณีพิเศษตามพระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งอันเกิดจากการใช้เครื่องมือแพทย์ ตลอดจนข้อยกเว้นความรับผิดไว้ก็ตาม แต่เครื่องมือแพทย์ก็ถือว่าเป็นสินค้าตามความในมาตรา 4

ความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามกฎหมาย Products Liability ของประเทศต่าง ๆ

(1) กฎหมาย Products Liability ของสหภาพยุโรป

คำว่า “สินค้า” หมายถึง สหหาริมทรัพย์ทุกชนิด (all movables) รวมทั้งผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม (agricultural products) และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า (electricity) ทั้งนี้จะเห็นได้จาก EC Directive 85/374 EEC มาตรา 2 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985²³ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1999

(2) กฎหมาย Products Liability ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในปี ค.ศ. 1995 รัฐสภาได้ผ่านการพิจารณาร่างกฎหมาย Product Liability Fairness Act of 1995 กฎหมายฉบับนี้ได้ใช้คำนิยามคำว่า “สินค้า” หมายถึง วัตถุใด ๆ ส่วนผสม วัตถุดิบในรูปของก๊าซ ของเหลวหรือของแข็ง ซึ่งสามารถนำไปเป็นส่วนประกอบทั้งหมดหรือเป็นส่วนผสมบางส่วน หรือเป็นเครื่องปรุง วัตถุเหล่านี้ผลิตขึ้นเพื่อการค้า มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ และทำขึ้นด้วยความมุ่งหมายจะจำหน่าย ให้เช่าเพื่อการค้าหรือเพื่อการใช้สอยหรือบริโภคของบุคคลใด ๆ แต่ไม่หมายความรวมถึง

- (1) เนื้อเยื่อ อวัยวะ โลหิต และสินค้าเกี่ยวกับการรักษาทางการแพทย์
- (2) ไฟฟ้าและประปา ก๊าซธรรมชาติและไอน้ำ²⁴
- (3) กฎหมาย Products Liability ของประเทศอังกฤษ

กฎหมาย Consumer Protection Act 1987 ของประเทศอังกฤษ ได้ให้คำนิยามคำว่า “สินค้า” ว่า หมายถึง สิ่งของที่ผลิตเพื่อการค้า สัมภาระที่ใช้ในการก่อสร้าง นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงอสังหาริมทรัพย์และผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม²⁵

²³Otto baron van Wassenaeer van Catwijk. “Products Liability in Europe,” p. 798.

²⁴สุชม ศุภนิธย์, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์, หน้า 64.

²⁵Christopher J.S. Hodges, *Product Safety* (London: Sweet and Maxwell, 1996), p. 242.

(4) กฎหมาย Products Liability ของประเทศเยอรมัน

กฎหมาย The German Products Liability Act 1989 ของประเทศเยอรมัน ได้ให้คำนิยาม คำว่า “สินค้า” ว่าหมายถึง สัมหาริมทรัพย์ (movable property) และหมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า และ Computer softwear ด้วย ในกรณีของชิ้นส่วนของสินค้า (component parts) ที่นำไปผลิตหรือประกอบเป็นสินค้าอื่น ชิ้นส่วนของสินค้าก็ถือว่าเป็นสินค้าด้วย แต่สินค้าเกษตร การเพาะเลี้ยงสัตว์ (livestock breeding) การประมงและการล่าสัตว์ได้รัยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับของ Product Liability Law หากว่าสินค้าเหล่านี้ไม่ผ่านกระบวนการทางอุตสาหกรรมขั้นต้น (preliminary processing) นอกจากนั้นการบริการก็ไม่ได้อยู่ในความหมายของกฎหมายนี้²⁶

(5) กฎหมาย Products Liability ของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมาย The Product Liability Law 1994 ของประเทศญี่ปุ่น ได้ให้คำนิยามคำว่า “สินค้า” ว่าหมายถึง ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้โดยผ่านการประดิษฐ์หรือกระบวนการอันเป็นกรรมวิธีการผลิต

จากความหมายดังกล่าวคำว่า “สินค้า” จึงน่าจะหมายถึง สัมหาริมทรัพย์ทุกประเภทที่มีใช้ของสดหรือของธรรมชาติ แต่ได้ผ่านขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตในลักษณะที่แปรรูปจากทรัพย์สินเดิมมาเป็นทรัพย์สินใหม่ดังนั้นทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์บางประเภทจึงไม่อยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้า” เช่น สินค้าปศุสัตว์ ของป่า ผลิตภัณฑ์ที่มาจากแร่และทะเล สินค้าเหล่านี้จะต้องไม่ผ่านกระบวนการปรุงแต่งหรือเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมไป เช่น ต้นไม้ประเภทสมุนไพรที่ยังไม่ได้มาทำเป็นยาสมุนไพร พลาสติก แร่ เป็นต้น นอกจากนี้กระแสไฟฟ้าไม่อยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้า”²⁷

สรุป เมื่อพิจารณาจากคำนิยามหรือความหมายของคำว่า “สินค้า” อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าคำนิยามคำว่า “สินค้า” ตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีความหมายใกล้เคียงกับกฎหมาย Products Liability ของสหภาพยุโรป ที่เรียกว่า EC Directive 85/374 EEC.

มีปัญหาน่าคิดว่า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้จำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้กับนาย ก. ซึ่งเป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมผลิตผลไม้กระป๋อง วันเกิดเหตุขณะที่โรงงานกำลังเดินเครื่องจักรผลิตผลไม้กระป๋อง ปรากฏว่าไฟฟ้าเกิดดับทำให้เครื่องจักรในโรงงานได้รับความเสียหาย ข้อเท็จจริงได้ความว่าสาเหตุที่ไฟฟ้าดับเกิดจากความบกพร่องในการผลิตกระแสไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต

²⁶อนันต์ จันทโรภากร, กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย, หน้า 123-124.

²⁷สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, “กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น,” หน้า 19.

ดังนั้นการไฟฟ้าฝ่ายผลิตต้องรับผิดชอบตาม พ.ร.บ.ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หรือไม่

กรณีนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตต้องรับผิดชอบตาม พ.ร.บ.นี้ เนื่องจากกระแสไฟฟ้าถือว่าเป็นสินค้าตามคำนิยามมาตรา 4

ในตอนท้ายของคำนิยามคำว่า “สินค้า” ที่ว่า “ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ในปัจจุบันได้มีกฎกระทรวงกำหนดสินค้าที่ได้รับการยกเว้น ไม่อยู่ในบังคับของ พ.ร.บ.ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มี 2 กรณีคือ

(1) ผลผลิตเกษตรกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและไม่ได้ผลิตในโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

เหตุผลก็คือ เนื่องจากประเทศไทยประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม โดยมีรายได้หลักจากการขายผลผลิตเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพ ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการในการผลิตที่ดี อีกทั้งยังไม่มีความพร้อมที่จะรับภาระค่าใช้จ่ายรวมทั้งภาระในการพิสูจน์ความรับผิดชอบเมื่อมีการฟ้องร้องให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ตนผลิตสมควรกำหนดให้ผลผลิตเกษตรกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและไม่ได้ผลิตในโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานเป็นสินค้าที่ได้รับการยกเว้นไม่อยู่ในบังคับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

(2) ยาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยทางคลินิก

เหตุผลก็คือ เพราะยาที่อยู่ระหว่างการศึกษารวบรวมทางคลินิกนั้น ผู้ทำการวิจัยไม่ได้มีการขายเพื่อมุ่งประโยชน์ทางการค้า แม้ว่าจะมีการแจกจ่ายยาที่อยู่ระหว่างวิจัยนั้นให้กับอาสาสมัครที่เข้ารับการทดสอบยานั้นก็ตาม

(2) คำนิยามคำว่า “ผลผลิตเกษตรกรรม”

คำว่า “ผลผลิตเกษตรกรรม” หมายความว่า ผลผลิตอันเกิดจากเกษตรกรรมต่าง ๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึงผลผลิตที่เกิดจากธรรมชาติ

จากคำนิยามดังกล่าวหมายความว่า ผลผลิตเกษตรกรรมที่จะถือว่าเป็นสินค้าตามความในมาตรา 4 จะต้องเป็นผลผลิตเกษตรกรรมที่ผ่านขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตในลักษณะแปรรูปจากของเดิมเป็นของใหม่ เช่น อาหารกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง น้ำมันเบนซิน แก๊สหุงต้มที่บรรจุในถัง เป็นต้น ในกรณีที่เป็นผลผลิตที่เกิดจากธรรมชาติไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามความในมาตรา 4 เช่น น้ำมันดิบ ต้นไม้ประเภทสมุนไพรที่ยังไม่ได้มาทำเป็นยาสมุนไพร ปลาสด เห็ดที่เก็บในป่า

ตัวอย่าง

จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตผลไม้กระป๋อง ได้ขายผลไม้กระป๋องให้แก่ นาย ก. 1 กระป๋อง นาย ก. นำผลไม้กระป๋องไปรับประทานปรากฏว่ากระเพาะอาหารของนาย ก. เกิดการอักเสบ

เนื่องจากมีแมลงสาบ 2 ตัวในกระป๋องผลไม้ ดังนั้น นาย ก. สามารถฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบโดยอาศัย พ.ร.บ.ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตแก๊สหุงต้มที่บรรจุในถัง ได้ขายแก๊สให้แก่ นาย ก. 1 ถัง ระหว่างที่ นาย ก. นำไปใช้ปรากฏว่า ถังแก๊สเกิดระเบิดเนื่องจากความชำรุดบกพร่อง เป็นเหตุให้ นาย ก. ได้รับบาดเจ็บ ดังนี้ นาย ก. สามารถฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบได้

(3) คำนิยามคำว่า “ผลิต”

คำว่า “ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ปُرุง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป ดัดแปลงคัดเลือก แบ่งบรรจุ แห่เยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมถึงการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

จากคำนิยามดังกล่าว นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าคำว่า “ผลิต” หมายถึงการทำให้เกิดสินค้าขึ้นมา หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีผลเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือทำให้สินค้าแปรสภาพไป หรือทำให้เกิดมีสิ่งใหม่เกิดขึ้นกับตัวสินค้าเดิมนั้น²⁸ เช่น นำผลไม้มาแปรรูปเป็นผลไม้กระป๋อง นำไก่และผักมาทำเป็นแกงเขียวหวานกระป๋อง นำเหล็กและวัสดุอื่น ๆ มาทำเป็นรถยนต์ นำองุ่นมาทำเป็นไวน์ นำน้ำตาลและวัสดุ อื่น ๆ มาทำเป็นน้ำอัดลม เป็นต้น

มีปัญหาน่าคิด สมมติว่าบริษัทผู้ผลิตยาขายยาให้กับโรงพยาบาล ต่อมาทางโรงพยาบาลนำยานั้นมาแบ่งบรรจุใส่ซองให้กับนาย ก. ซึ่งเป็นคนไข้ นาย ก. นำเอาไปรับประทาน ปรากฏว่ากระเพาะอาหารอักเสบเนื่องจากยามีสารปนเปื้อน ข้อเท็จจริงได้ว่า การแบ่งบรรจุนี้มิได้กระทำ การใด ๆ อันจะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพของยานั้นแต่ประการใด ดังนี้มีปัญหาว่าการกระทำของโรงพยาบาลจะถือว่าเป็นการผลิตตามความในมาตรา 4 หรือไม่ ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า ไม่ถือว่าเป็นการผลิต เพราะไม่ได้กระทำใด ๆ อันจะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพของยานั้นแต่ประการใด

มีปัญหาต่อไปว่า จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตยา ได้ขายยานิตเม็ดบรรจุขวดใหญ่ให้แก่ร้านขายยาจำนวนมาก ร้านขายยาได้นำยานั้นมาแบ่งใส่ซองขายให้แก่ผู้ซื้อ มีปัญหาว่าการที่ร้านขายยานำยานิตเม็ดมาแบ่งใส่ซองขายให้แก่ผู้ซื้อ จะถือว่าเป็นการ “ผลิต” ตามคำนิยามมาตรา 4 หรือไม่ ในเรื่องนี้กฎหมายเห็นว่า ไม่ถือว่าเป็นการผลิต เพราะไม่ได้กระทำด้วยประการใด ๆ อันจะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพของยานั้นแต่ประการใด

สมมติว่า นาย ก. เป็นเจ้าของรถยนต์คันหนึ่ง ปรากฏว่ายางรถยนต์ของนาย ก. เกิดแตก นาย ก. จึงนำยางรถยนต์ที่แตกนั้นไปให้ช่างทำการปะยางให้ มีปัญหาว่า การที่ช่างปะยางรถยนต์ให้นาย ก. จะถือว่าเป็นการ “ผลิต” ตามคำนิยามมาตรา 4 หรือไม่ ในเรื่องนี้กฎหมาย

²⁸ นพวัชร นวตระกูลพิสุทธิ, “ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551”, หน้า 10.

เห็นว่า **ไม่ถือว่าเป็นการผลิต** เพราะไม่ได้กระทำด้วยประการใด ๆ อันจะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพของยางนั้นแต่ประการใด

(4) **คำนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย”**

คำว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตัวอย่าง จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตน้ำอัดลม จำเลยขายน้ำอัดลมให้นาย ก. 1 ขวด ขณะที่นาย ก. กำลังถือขวดน้ำอัดลม ปรากฏว่าขวดน้ำอัดลมระเบิด เป็นเหตุให้นาย ก. ได้รับความเสียหาย กรณีนี้นาย ก. ถือว่าเป็นผู้เสียหายตามความในมาตรา 4 มีข้อสังเกตว่านาย ก. และจำเลยมีนิติสัมพันธ์ในฐานะผู้ซื้อและผู้ขาย

มีปัญหาว่าคิด สมมติว่า จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตน้ำอัดลม จำเลยขายน้ำอัดลมให้นาย ก. 2 ขวด นาย ก. แบ่งให้นายแดงไป 1 ขวด ขณะที่นายแดงกำลังถือขวดน้ำอัดลมเพื่อจะดื่ม ปรากฏว่าขวดน้ำอัดลมระเบิด เป็นเหตุให้นายแดงได้รับความเสียหายกรณีนี้นายแดงจะถือว่าเป็น “ผู้เสียหาย” ตามความในมาตรา 4 หรือไม่ เนื่องจากนายแดงกับจำเลยไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ในเรื่องนี้มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า ผู้เสียหายตามความในมาตรา 4 นอกจากจะหมายถึงผู้ซื้อสินค้าแล้ว ยังหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าที่ได้รับความเสียหายนั้นด้วย²⁹ ดังนั้น นายแดงจึงถือว่าเป็นผู้เสียหาย

มีปัญหาต่อไป สมมติว่า จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตน้ำอัดลม จำเลยขายน้ำอัดลมให้นาย ก. 2 ขวด นาย ก. แบ่งให้นายแดงไป 1 ขวด ขณะที่นายแดงกำลังถือขวดน้ำอัดลมเพื่อจะดื่ม ปรากฏว่าขวดน้ำอัดลมระเบิด เป็นเหตุให้นายขาวซึ่งยืนอยู่ข้าง ๆ ได้รับความเสียหาย กรณีนี้นายขาวจะถือว่าเป็นผู้เสียหายตามความในมาตรา 4 หรือไม่ เนื่องจากนายขาวกับจำเลยไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ในเรื่องนี้มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า ผู้เสียหายตามความในมาตรา 4 นอกจากจะหมายถึงผู้ซื้อสินค้าหรือผู้ใช้สินค้าแล้วยังหมายความรวมถึงบุคคลอื่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงและได้รับความเสียหายนั้นด้วย³⁰ ดังนั้น นายขาวจึงถือว่าเป็นผู้เสียหาย

(5) **คำนิยามคำว่า “ความเสียหาย”**

คำว่า “ความเสียหาย” หมายความว่าความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

การที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 จะต้องปรากฏว่ามีความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยความเสียหายดังกล่าวอาจจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน แต่ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

²⁹ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, “ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551”, หน้า 15.

³⁰ อนันต์ จันทโรภากร, กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย, หน้า 151.

ความเสียหายต่อชีวิต หมายถึง ทำให้ถึงแก่ความตาย ตัวอย่างเช่น จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ จำเลยขายรถยนต์ให้แก่ นาย ก. วันเกิดเหตุ นาย ก. ขับรถยนต์ไปตามถนนด้วยความเร็วปกติธรรมดา ขณะขับไปถึงที่เกิดเหตุรถยนต์เกิดพลิกคว่ำเนื่องจากล้อชำรุดบกพร่อง ปรากฏว่า นาย ก. ถึงแก่ความตาย กรณีนี้ถือว่าเป็นความเสียหายแก่ชีวิต

ความเสียหายต่อร่างกาย หมายถึง ทำให้เกิดความเสียหายต่ออวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย รวมถึงระบบประสาทด้วย ตัวอย่างเช่น จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตน้ำอัดลม จำเลยขายน้ำอัดลมให้แก่ นาย ก. ขณะที่ นาย ก. ถือขวดน้ำอัดลมกำลังจะดื่ม ปรากฏว่า ขวดน้ำอัดลมระเบิดเป็นเหตุให้นาย ก. ได้รับบาดเจ็บที่มือ กรณีนี้ถือว่าเป็นความเสียหายแก่ร่างกาย

ความเสียหายต่อสุขภาพ หมายถึง ทำให้สุขภาพเสื่อมเสียลง ตัวอย่างเช่น จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตอาหารกระป๋อง จำเลยขายอาหารกระป๋องให้แก่ นาย ก. หลังจากนั้น นาย ก. รับประทานอาหารกระป๋องเข้าไปทำให้นาย ก. เกิดการอาเจียน ภูมิคุ้มกันของร่างกายลดลงเนื่องจากอาหารกระป๋องมีสารปนเปื้อน กรณีนี้ถือว่าเป็นความเสียหายต่อสุขภาพ

ความเสียหายต่ออนามัย หมายถึง ทำให้อาอนามัยเสื่อมลง ตัวอย่างเช่น จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตเบียร์กระป๋อง จำเลยขายเบียร์กระป๋องให้แก่ นาย ก. หลังจากนั้น นาย ก. ดื่มเข้าไปทำให้นาย ก. เกิดอาการเวียนศีรษะ เนื่องจากในกระป๋องเบียร์มีตัวแมลงสาบอยู่ด้วย กรณีนี้ถือว่าเป็นความเสียหายต่ออนามัย

ความเสียหายต่อทรัพย์สิน หมายถึง ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ตัวอย่างเช่น จำเลยเป็นบริษัทจำหน่ายแก๊สหุงต้ม จำเลยขายแก๊สหุงต้มให้แก่ นาย ก. 1 ถัง ขณะที่ นาย ก. นำไปใช้ที่บ้าน ปรากฏว่า ถังแก๊สเกิดการระเบิด เป็นเหตุให้ตู้เย็นที่อยู่ในครัวได้รับความเสียหาย กรณีนี้ถือว่าเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สิน

มีปัญหาเกิดขึ้น สมมติว่า จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ จำเลยขายรถยนต์ให้แก่ นาย ก. วันเกิดเหตุ นาย ก. ขับรถยนต์ไปตามถนนด้วยความเร็วปกติธรรมดา ไม่ได้ประมาทเลินเล่อ ขณะขับไปถึงที่เกิดเหตุรถยนต์เกิดพลิกคว่ำเนื่องจากเพลารถชำรุดบกพร่องซึ่งเกิดจากการผลิตปรากฏว่า นาย ก. ไม่ได้บาดเจ็บแต่ประการใด แต่ไฟได้ลุกไหม้รถยนต์ของ นาย ก. ได้รับความเสียหาย มีปัญหาว่า นาย ก. จะฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบ พ.ร.บ. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้หรือไม่ ในเรื่องนี้ นาย ก. จะฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบ พ.ร.บ. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้ เพราะการที่ไฟไหม้รถยนต์ของ นาย ก. ไม่ถือว่าเป็นความเสียหายตามคำนิยามมาตรา 4 นาย ก. จะต้องไปฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญาและละเมิดแล้วแต่กรณีความเสียหายที่จะต้องรับผิดชอบตามคำนิยามมาตรา 4 จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินเท่านั้น ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศกับความเสียหาย

(1) กฎหมายของประเทศสหภาพยุโรป

กฎหมาย Directive 85/374/EEC มาตรา 9 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ความเสียหาย” หมายถึงความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้า³¹

(2) กฎหมายของประเทศอังกฤษ

กฎหมาย The Consumer Protection Act 1987 มาตรา 5 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ความเสียหาย” หมายถึงความเสียหายต่อชีวิต หรือร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งรวมถึงที่ดิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้า³²

(3) กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมาย The Product Liability Fairness Act of 1995 มาตรา 101 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ความเสียหาย” หมายถึงความเสียหายต่อชีวิต หรือร่างกาย หรือสุขภาพ หรืออนามัย (illness or disease) หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายเชิงพาณิชย์ (commercial loss) หรือความเสียหายต่อตัวสินค้า³³

(4) กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมาย The Product Liability Law 1994 มาตรา 3 ได้บัญญัติถึงความเสียหายที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบก็คือความเสียหายต่อชีวิต หรือร่างกาย หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้า³⁴

(6) คำนิยามคำว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ”

คำว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่าความเจ็บปวดความทุกข์ทรมานความหวาดกลัวความวิตกกังวลความเศร้าโศกเสียใจความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

ความเสียหายต่อจิตใจ (Mental Distress) เป็นการกระทบกระเทือนทางอารมณ์ที่อาจส่งผลก่อให้เกิดการเจ็บป่วยได้ กฎหมายจึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครอง อย่างไรก็ตามความเสียหายต่อจิตใจจะเรียกได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย หรือผู้เสียหายถึงแก่ความตาย

³¹อนันต์ จันทโรภากร, กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย, หน้า 210.

³²Christopher J.S. Hodges, Product Safety, p.245.

³³สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์, หน้า 103.

³⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 150.

ตัวอย่าง

จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ จำเลยขายรถยนต์ให้แก่ นาย ก. วันเกิดเหตุ นาย ก. ขับรถยนต์ไปตามถนนด้วยความเร็วปกติธรรมดา ขณะขับไปถึงที่เกิดเหตุรถยนต์เกิดพลิกคว่ำเนื่องจาก ล้อรถชำรุดบกพร่อง ปรากฏว่า นาย ก. ได้รับบาดเจ็บสาหัส นาย ก. เข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล แพทย์ต้องตัดขา 2 ข้างทิ้ง เป็นเหตุให้นาย ก. ต้องทนทุกข์ทรมานที่ต้องกลายเป็นคนพิการ การที่ นาย ก. ต้องทนทุกข์ทรมาน ถือว่าเป็นความเสียหายต่อจิตใจ

อีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น จำเลยเป็นบริษัทจำหน่ายแก๊สหุงต้ม จำเลยขายแก๊สหุงต้ม ให้ นาย ก. 1 ถัง ขณะที่ นาย ก. นำไปใช้ที่บ้าน ปรากฏว่า ถังแก๊สเกิดการระเบิด เป็นเหตุให้นาย ก. ได้รับบาดเจ็บที่บริเวณใบหน้าทำให้เสียโฉมอย่างถาวร ทำให้นาย ก. เกิดความอับอาย การที่ นาย ก. เกิดความอับอาย ถือว่าเป็นความเสียหายต่อจิตใจ

(7) คำนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษาคำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจน ตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมถึงลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติ ธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

การที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 จะต้องปรากฏว่ามีความเสียหาย อันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กล่าวคือสินค้านั้นเกิดการชำรุดบกพร่อง หรือมีการบกพร่องในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) ความบกพร่องในการผลิต

(2) ความบกพร่องในการออกแบบ

(3) ความบกพร่องที่เกิดจากการไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษาคำเตือน หรือ ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร

ตัวอย่าง

จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ จำเลยขายรถยนต์ให้แก่ นาย ก. วันเกิดเหตุ นาย ก. ขับรถยนต์ไปตามถนนด้วยความเร็วปกติธรรมดา ขณะขับไปถึงที่เกิดเหตุรถยนต์เกิดพลิกคว่ำเนื่องจากเพลารถชำรุดบกพร่องซึ่งเกิดจากการผลิต ปรากฏว่า นาย ก. ได้รับบาดเจ็บสาหัส กรณีนี้ถือว่าเป็นความบกพร่องในการผลิต

ตัวอย่าง

จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตยา จำเลยขายยาให้แก่ นาย ก. วันเกิดเหตุ นาย ก. รับประทาน ยาเข้าไป ปรากฏว่ากระเพาะอาหารเกิดการอักเสบ ข้อเท็จจริงได้ความว่า ยังดังกล่าวยังเป็นยาที่มี อันตราย แต่จำเลยปิดฉลากยาว่า “ยาไม่อันตราย” กรณีนี้ถือว่ากำหนดวิธีการใช้ยาไม่ถูกต้อง

ตัวอย่าง

จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ จำเลยขายรถยนต์ให้แก่ นาย ก. วันเกิดเหตุ นาย ก. ขับรถยนต์ไปตามถนนด้วยความเร็วปกติธรรมดา ไม่ได้ประมาทเลินเล่อขณะขับไปถึงที่เกิดเหตุรถยนต์เกิดพลิกคว่ำเนื่องจากล้อรถชำรุดบกพร่องซึ่งเกิดจากการออกแบบ ปรากฏว่า นาย ก. ได้รับบาดเจ็บสาหัส กรณีนี้ถือว่าเป็นการบกพร่องในการออกแบบ

เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับ “สินค้าไม่ปลอดภัย”

(1) กฎหมายของประเทศสหภาพยุโรป

กฎหมาย Directive 85/374/EEC มาตรา 6 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ความชำรุดบกพร่อง” (defect) หมายถึง สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งวิญญูชนจะพึงคาดหมายได้โดยต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อม รวมทั้งการนำเสนอสินค้านั้น ประโยชน์อันพึงคาดหมายได้จากการใช้สินค้า และเวลาที่สินค้าถูกวางตลาด³⁵

(2) กฎหมายประเทศอังกฤษ

กฎหมาย The Consumer Protection Act 1987 มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามว่า “ความชำรุดบกพร่อง (defect) หมายถึง สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งวิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ หรือสินค้าที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน โดยต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อม รวมทั้งวิธีการนำสินค้าออกสู่ท้องตลาด ข้อมูลการใช้สินค้าหรือคำเตือนในการใช้สินค้า³⁶

(3) กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมาย Restatement (Second) of Torts section 402 A ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ความชำรุดบกพร่อง (defect) หมายถึง สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้บริโภคจะพึงคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้น”³⁷

(4) กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมาย The Product Liability Law (1994) มาตรา 2(2) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ความชำรุดบกพร่อง (defect) หมายถึง สินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้านั้น หรือการใช้สินค้านั้น หรือระยะเวลาที่ส่งมอบสินค้านั้น รวมทั้งพฤติการณ์อื่น ๆ เกี่ยวกับสินค้า”³⁸

³⁵Jack J. Coe, “Products Liability in the European Community An Introduction to the 1985 Council Directive” *Journal of Products and Toxic Liability* Volume 10 Number 3 1987, p. 206.

³⁶Christopher Hodges, *Product Safety*, p. 470.

³⁷William Powers, “A Modest Proposal to Abandon Strict Products Liability,” *University of Illinois Law Review* Volume 1991 Number 3 1991, p. 653.

³⁸สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์, หน้า 149.

(8) คำนิยามคำว่า “ขาย”

คำว่า “ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้าและให้หมายความรวมถึง ให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว

จากคำนิยามดังกล่าว มีข้อสังเกตว่าคำว่า “ขาย” นอกจากจะหมายถึง การจำหน่าย จ่าย แจกแล้ว ยังให้หมายความรวมถึง การแลกเปลี่ยน ให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา เสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าวด้วย

ตัวอย่าง

(1) จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตน้ำอัดลม จำเลยขายน้ำอัดลมให้นาย ก. 1 ขวด กรณีนี้ถือว่าเป็นการขาย

(2) จำเลยเป็นบริษัทให้เช่ารถยนต์ นาย ก. เช่ารถยนต์จากจำเลยเป็นเวลา 1 เดือน กรณีนี้ถือว่าเป็นการขายตามความหมายดังกล่าว

(3) จำเลยเป็นบริษัทผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์ นาย ก. เช่าซื้อรถยนต์จากจำเลยเป็นเวลา 4 ปี กรณีนี้ถือว่าเป็นการขายตามความหมายดังกล่าว

มีปัญหาคิดกรณีผู้ประกอบการธุรกิจให้เช่าแบบลิสซิงกระทำการให้บริการทางการเงินแก่บุคคลที่ต้องการซื้อสินค้าอย่างหนึ่งอย่างใด (Financial leasing) ซึ่งในทางปฏิบัติสินค้านั้นมักจะเป็นสินค้าซึ่งมีราคาสูงมาก เช่น เครื่องจักรกล เครื่องจักรอุตสาหกรรม เป็นต้น ทั้งนี้ในทางปฏิบัติผู้ที่ต้องการเป็นเจ้าของหรือผู้ใช้สินค้านั้นมักจะไม่ค่อยมีกำลังหรือความสามารถทางการเงินที่จะจัดหาสินค้านั้นด้วยตนเอง จึงขอรับการสนับสนุนทางการเงินจากผู้ประกอบธุรกิจลิสซิงเพื่อให้ช่วยจัดหาสินค้าตามลักษณะหรือรูปแบบตามความประสงค์ของบุคคลนั้น กรรมสิทธิ์ในสินค้านั้นจะยังคงเป็นของผู้ประกอบธุรกิจลิสซิงอยู่จนกว่าบุคคลนั้นที่เป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระเงินค่าลิสซิงครบถ้วนตามที่กำหนดในสัญญา ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าผู้ประกอบการธุรกิจให้เช่าแบบลิสซิงประกอบกิจการแต่เพียงการให้บริการทางการเงินเท่านั้น มิได้เป็นผู้ขายสินค้าตามความเป็นจริงแต่อย่างใด และการที่กำหนดให้กรรมสิทธิ์ในสินค้ายังคงตกอยู่กับผู้ประกอบการธุรกิจให้เช่าแบบลิสซิงนั้นก็เพียงแต่เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้สินค้านั้นเป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้ยืมเป็นสำคัญเท่านั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กฎหมายของประเทศฝรั่งเศสในเรื่องนี้จึงได้กำหนดยกเว้นมิให้ผู้ประกอบธุรกิจให้เช่าแบบลิสซิงตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายในเรื่องนี้³⁹ เหตุผลก็เพราะว่าผู้ประกอบการลิสซิงไม่ได้มีส่วนรับรู้ ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าแต่อย่างใด

(9) คำนิยามคำว่า “นำเข้า”

คำว่า “นำเข้า” หมายความว่า นำหรือสั่งสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย

³⁹ นพวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, “ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551”, หน้า 14-15.

กรณีนี้ หมายความว่า สินค้าบางชนิดไม่ได้ผลิตในประเทศไทย แต่เป็นสินค้าที่ได้นำหรือสั่งเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อการขายให้แก่ผู้บริโภค เช่น จำเลยเป็นบริษัทนำเข้ารถยนต์จากต่างประเทศ หรือจำเลยเป็นบริษัทนำเข้ายาจากต่างประเทศ หรือจำเลยเป็นบริษัทนำเข้าเครื่องสำอางจากต่างประเทศ ดังนี้ เป็นต้น

มีปัญหาเกิดขึ้น สมมติว่า จำเลยเป็นนายจ้าง นาย ก. เป็นลูกจ้าง จำเลยไปประชุมต่างประเทศและได้ซื้อเครื่องสำอางเพื่อที่จะนำมาขายในประเทศไทย เมื่อนำสินค้าเข้ามาในประเทศไทยแล้ว ก่อนที่จะนำออกขายจำเลยได้นำเครื่องสำอางไปให้นาย ก. ซึ่งเป็นลูกจ้างทดลองใช้ดูก่อนว่าสินค้าดีหรือไม่ ปรากฏว่านาย ก. ได้รับความเสียหายจากการใช้เครื่องสำอาง กรณีนี้จะถือว่าเป็นการ “นำเข้า” ตามความในมาตรา 4 หรือไม่ ในเรื่องนี้นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าเป็นการ “นำเข้า” แล้ว เพราะเป็นการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรโดยมีเจตนาพิเศษ “เพื่อขาย”⁴⁰

(10) คำนิยามคำว่า “ผู้ประกอบการ”

คำว่า “ผู้ประกอบการ” หมายความว่า

- (1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต
- (2) ผู้นำเข้า
- (3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้
- (4) ผู้ซื้อใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือแสดงวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้า

จากคำนิยามดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดขอบเขตไว้ค่อนข้างกว้าง กล่าวคือ นอกจากจะหมายถึงผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิตแล้ว ยังหมายความรวมถึงผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ ตลอดถึงผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้ความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า ในเรื่องนี้กฎหมายบางท่านมีความเห็นว่า “การที่กฎหมายกำหนดคำนิยามไว้ค่อนข้างกว้างก็ด้วยเหตุผลที่ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่จะขยายขอบเขตของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติให้กว้างขวางอย่างมาก เพื่อให้ครอบคลุมถึงบุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องกับสินค้าตั้งแต่ต้นทางไปจนถึงปลายทางก่อนที่สินค้าจะถึงมือผู้บริโภคกล่าวคือ ตั้งแต่ขั้นการออกแบบ การผลิต การจัดจำหน่าย ไปจนถึงขั้นการนำสินค้าออกวางจำหน่ายแก่ผู้บริโภคเป็นการทั่วไปในท้องตลาดทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแน่นอนแก่ผู้เสียหายว่าจะมีบุคคลที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น”⁴¹

⁴⁰ธีรวัฒน์ จันทสมบุรณ์, คำอธิบายและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552), หน้า 39.

⁴¹นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, “ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551”, หน้า 13.

มีปัญหาที่น่าคิด สมมติว่า จำเลยเป็นบริษัทผู้ผลิตเครื่องสำอางได้ส่งเครื่องสำอางไปจำหน่ายตามจังหวัดต่าง ๆ นาย ก. เป็นพ่อค้าขายปลีกเครื่องสำอางดังกล่าวให้แก่นายขาว ปรากฏว่า นายขาวนำเครื่องสำอางไปใช้ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย มีปัญหาว่า นาย ก. จะตกอยู่ในฐานะเป็น “ผู้ประกอบการ” ตามความในมาตรา 4 หรือไม่ ในเรื่องนี้ได้มีนักกฎหมายให้ความเห็นไว้ดังนี้

ท่านอาจารย์ ดร.นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธ์ เห็นว่า “โดยสภาพในทางปฏิบัติ ผู้ขายสินค้าซึ่งเป็นพ่อค้าขายปลีกกระทำการแต่เพียงซื้อสินค้ามาเพื่อขายต่อไปยังผู้บริโภค หรือกล่าวโดยทั่วไปคือ “ซื้อมาขายไป” เท่านั้น พ่อค้าขายปลีกจึงเป็นเพียงบุคคล “ปลายทาง” ที่ขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคและโดยปกติทั่วไปพ่อค้าขายปลีกหรือพ่อค้ารายย่อยไม่อยู่ในสถานะที่จะสามารถเข้าถึงหรือรับรู้ถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้านั้น ๆ แต่อย่างใด พ่อค้าขายปลีกจึงไม่ถือว่าเป็นผู้ประกอบการ”⁴²

ท่านอาจารย์ธีรวัฒน์ จันทรสมบูรณ์ เห็นว่า “ผู้ค้าปลีกขายสินค้าที่มีผลภาระบูชื้อและที่อยู่ของผู้ผลิต จึงไม่ใช่ผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เนื่องจากเป็นผู้ขายสินค้าที่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ ส่วนร้านค้าแห่งหนึ่งขายสินค้าที่ไม่มีผลภาระบูชื้อและที่อยู่ผู้ผลิต ดังนั้นผู้ขายดังกล่าวจัดเป็นผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้” “ผู้ประกอบการ”⁴³

มีปัญหาเกิดขึ้น สมมติว่าเภสัชกรประจำร้านขายยาจำหน่ายยาที่มีผลภาระบูชื้อและที่อยู่ของผู้ผลิตโดยไม่มีการคัดเลือก ไม่มีการแบ่งบรรจุ โดยจำหน่ายให้แก่ นาย ก. ปรากฏว่า นาย ก. รับประทานไปแล้วกระเพาะอาหารทะลุได้รับบาดเจ็บ ดังนี้ เภสัชกรที่จำหน่ายยาจะตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ประกอบการตามความหมายในมาตรา 4 หรือไม่ ในเรื่องนี้มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า เภสัชกรไม่ถือว่าเป็นผู้ประกอบการ เพราะเภสัชกรเป็นผู้ขายปลีกโดยทั่วไปที่สามารถระบุตัวผู้ผลิตได้⁴⁴

เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับ “ผู้ประกอบการ”

(1) กฎหมายของประเทศสหภาพยุโรป

กฎหมาย Directive 85/374/EEC มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า ผู้ประกอบการ (Producer) หมายถึง

- (1) ผู้ผลิตสินค้าหรือผู้ผลิตวัตถุดิบ หรือผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า รวมทั้งผู้ซึ่งใช้ชื่อทางการค้า หรือผู้ใช้เครื่องหมายการค้าอันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต
- (2) ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อการขาย การให้เช่า ลิขสิทธิ์ หรือเพื่อการจำหน่ายในทางการค้า

⁴²นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธ์, “ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551”, หน้า 14.

⁴³ธีรวัฒน์ จันทรสมบูรณ์, คำอธิบายและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552), หน้า 40.

⁴⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

(3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าได้⁴⁵

(2) กฎหมายของประเทศอังกฤษ

กฎหมาย The Consumer Protection Act 1987 มาตรา 1 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า ผู้ประกอบการ (Producer) หมายถึง

(1) ผู้ผลิต

(2) ผู้ซึ่งใช้ชื่อทางการค้าหรือผู้ใช้เครื่องหมายการค้าอันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต

(3) ผู้ที่นำสินค้าเข้ามาเพื่อการขาย⁴⁶

(3) กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมาย Restatement (Second) of Torts section 402 A ได้วางหลักไว้ว่า “ผู้ขายสินค้าที่ชำรุดบกพร่องและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภคจะต้องรับผิดชอบ ถ้าผู้ขายเป็นผู้ประกอบธุรกิจในการขายสินค้านั้น”⁴⁷

มีข้อสังเกตว่ากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้ใช้คำว่า “ผู้ประกอบการ” (producer) แต่ใช้คำว่า ผู้ขาย (sell) ต่อมาในปีค.ศ. 1995 รัฐสภาได้ผ่านการพิจารณาร่างกฎหมาย Product Liability Fairness Act of 1995 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมคำนิยามคำว่า “ผู้ขายสินค้า” (product seller) ว่าหมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องในธุรกิจไม่ว่าจะเป็นผู้ขาย ผู้ค้าปลีก ผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าซื้อ (leases) ผู้จัดเตรียม ผสม บรรจุหีบห่อ ติดฉลากสินค้านั้น รวมถึงผู้ติดตั้ง ซ่อมแซม ปรับปรุง สินค้าอีกด้วย⁴⁸

(4) กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมาย The Product Liability Law (1994) มาตรา 2(3) ใช้คำว่า “manufacturer” โดยให้คำนิยามไว้ว่า “หมายถึง ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า หรือผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต”⁴⁹

กล่าวโดยสรุป คำนิยามตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีที่มาจากกฎหมาย Products Liability ของสหภาพยุโรป กฎหมาย Products Liability ของประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมาย Products Liability ของประเทศอังกฤษ กฎหมาย Products Liability ของประเทศญี่ปุ่น

⁴⁵Jack J. Coe. “Products Liability in the European Community An Introduction to the 1985 Council Directive” *Journal of Products and Toxic Liability* Volume 10 Number 3 1987, p. 219; Otto baron van Wassenae van Catwijck. “Products Liability in Europe” *American Journal of Comparative Law* Volume 34 Number 4 fall 1986.

⁴⁶Christopher J.S. Hodges, *Product Safety*, p. 470.

⁴⁷M. Stuart Madden, *Products Liability*, p. 194.

⁴⁸สุชม ศุภนิธย์, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์, หน้า 105.

⁴⁹สุชม ศุภนิธย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 150.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ธีรวัฒน์ จันทรมบูรณ์. คำอธิบายและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552.
- นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ. “ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.” วารสารกฎหมายใหม่ 6 (มกราคม 2552): 103.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. “กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น.” บทบัณฑิตย (มีนาคม 2540): 53.
- สุรศักดิ์ ต้นโสร้งประเสริฐ. “สิทธิของบุคคลภายนอกในการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องโดยที่ตนเองไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้านั้น.” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- สุขุม ศุภินิตย์. คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.
- อนันต์ จันทรโอภากร. กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2545.

ภาษาอังกฤษ

- Clark, Alistair M. **Products Liability**. London: Sweet and Maxwell, 1989.
- Coe, Jack J. “Products Liability in the European Community An Introduction to the 1985 Council Directive.” **Journal of Products and Toxic Liability** Volume 10 Number 3 1987.
- Fischer, David A. **Products Liability**. St. Paul. Minn: West Group, 2002.
- Hodges, Christopher J.S. **Product Safety**. London: Sweet and Maxwell, 1996.
- Kimble, William. **Products Liability**. St. Paul. Minn: West Publishing Co., 1979.
- Madden, M. Stuart. **Products Liability**. St. Paul. Minn: West Publishing Co., 1988.
- Markesinis, B.S. **A Comparative Introduction to The German Law of Torts**. Oxford: Clarendon Press, 1997.
- Minor, P. “Consumer Protection in French Law : General Principles and Recent Developments.” **The International and Comparative Law Quarterly** Volume 23 Part I January 1984.

- Powers, William. "A Modest Proposal to Abandon Strict Products Liability". **University of Illinois Law Review** Volume 1991 Number 3 1991.
- Stapleton, Jane. "Products Liability Reform Real or Illusory?" **Oxford Journal of Legal Study** Volume 6 Number 3 Winter 1986.
- Taylor, Simon. "The Harmonisation of European Product Liability Rules : French and English Law." **The International and Comparative Law Quarterly** Volume 48 Part 2 April 1999.
- Van Wessender, Otto. "Products Liability in Europe." **American Journal of Comparative Law** Volume 34 Number 4 Fall 1986.
